

Dušan FIČOR

K DEFINÍCII TERMÍNU "ŠTÁTNE MAPOVÉ DIELO"

Fičor, Dušan: To the Definition of Term "State Map Series" Kartografické listy, 1996, 4, 3 refs.

Abstract: Differences in content of term "state map series" published in the national technical standard and legal regulations for the field of geodesy and cartography stimulate analysis of this notion. Specification of notional features. Proposal of comprehensive definition of notion "state map series" and "thematic state map series".

Keywords: Map, basic map, thematic map, state map, basic state map, thematic state map, map series, basic map series, thematic map series, state map series, basic state map series, thematic state map series.

Úvod

Pojem a termín "štátne mapové dielo" patrí azda k najfrekvencovanejším v odvetví geodézie a kartografie, a ako taký je definovaný nielen v terminologických publikáciách, ale aj v právnych predpisoch. Jeho význam podčiarkuje skutočnosť, že je zaradený v STN 73 0401 "Terminológia v geodézii a kartografii" [1] a patrí k základným pojmom definovaných zákonom č. 46/1971 Zb. o geodézii a kartografii [2]. Nový zákon NR SR č. 215/1995 Z.z. o geodézii a kartografii [3] zaradil tento pojem v rozvinutej podobe "základné štátne mapové dielo", resp. "tematické štátne mapové dielo" taktiež medzi základné právne pojmy.

Tento príspevok sa zaoberá výstižnosťou publikovaných definícií a obsahovou náplňou tých pojmových znakov štátnych mapových diel, ktoré nie sú exaktne stanovené a pripúšťajú subjektívny výklad.

Definície

Porovnajme a analyzujme existujúce definície termínu "štátne mapové dielo" podľa troch najdôležitejších pramenných materiálov [1, 2, 3]:

Štátne mapové dielo (ŠMD) [1, heslo 598] - mapové dielo vyhotovené v štátnom záujme; jeho vytvorenie, vydávanie, udržiavanie či obnovenie a dokumentácia je v pôsobnosti štátneho orgánu.

Štátnym mapovým dielom [2, §21, ods. 4] sa rozumie súvislé zobrazenie štátneho územia vyhotovené v štátnom záujme a podľa jednotných zásad.

Základné štátne mapové dielo (ZŠMD) [3, §2, ods. 9] je kartografické dielo súvislo zobrazujúce územie so základným všeobecne využiteľným obsahom vyhotovené podľa jednotných zásad a ktorého vydavateľom je orgán štátnej správy.

Tematické štátne mapové dielo (TŠMD) [3, §2, ods. 10] je kartografické dielo súvislo zobrazujúce územie s tematickým obsahom prírodných, sociálno-ekonomických a technických objektov, javov a vzťahov vyhotovené podľa jednotných zásad a ktorého vydavateľom je orgán štátnej správy.

Analýza

Za východiskové z hľadiska sledovaného cieľa treba považovať pojmy **mapové dielo** (MD), resp. **mapa** (M) s tým, že na ich rozlíšenie možno vystačiť s prvou časťou definície **mapového diela**. Podľa [1, heslo 267] **mapové dielo** je "súhm mapových listov, ktoré súvislo pokrývajú územie, ktorého zobrazenie v danej mierke nie je možné na jednej mape;..."

Obidva pojmy **mapa** a **mapové dielo** možno ďalej rozšíriť atribútmi **základná(é)**, **tematická(é)**, **štátna(e)**, čím sa získajú ďalšie relevantné pojmy:

Atribúty		
Východiskové pojmy	základná(é) tematická(e)	základná(e) štátna(e) tematická(e) štátna(e)
mapa (M)	základná mapa (ZM) tematická mapa (TM) štátna mapa (ŠM)	základná štátna mapa (ZŠM) tematická štátna mapa (TŠM)
mapové dielo (M)	základné mapové dielo (ZMD) tematické mapové dielo (TMD) štátne mapové dielo (ŠMD)	základné štátne mapové dielo (ZŠMD) tematické štátne mapové dielo (TŠMD)

Každý z takto vytvorených pojmov má svoj význam a opodstatnenie aj napriek tomu, že nie všetky sú definované v [1, 2, 3]. Atribútmi **základná(é)/štátna(e)** možno mapy, resp. mapové diela rozdeliť na dve skupiny, medzi ktorými je vzájomná obsahová väzba. Takéto rozdelenie je dôležité len vtedy, ak sa uvažuje určitý obsahovo vymedzený súbor máp, resp. mapových diel.

Pojmy **základná mapa** a **tematická mapa** sú v [1, heslá 788 a 633] exaktne definované, avšak ich platnosť je relatívna, pretože je problematické ustanoviť taký "základný obsah", ktorý by bol natoľko univerzálny, aby vyhovoval akejkoľvek tematike. Možno tiež predpokladať, že ten istý obsah sa môže považovať z jedného hľadiska za základný, ale z iného už za tematický. Na prípadnú otázku, či má vôbec význam deliť mapy na základné a tematické je odpoveď jednoznačná - áno, pretože to má praktický význam, dnes už aj s komerčným dosahom.

Atribútom "štátna(e)" sa mapy a mapové diela opäť delia na dve skupiny, a to tak, že týmto atribútom sa vyčleňuje určitý druh máp (mapových diel), ktorých obsah a ďalšie parametre musia spĺňať vopred stanovené kritériá. Ak sa porovnajú definície ŠMD podľa [1] a [2] s definíciou MD podľa [1], potom za tieto kritériá možno považovať:

- a. štátny záujem,
- b. ingerenciu štátneho orgánu,
- c. štátne územie,
- d. jednotné zásady tvorby.

To znamená, že len taká mapa (M) či mapové dielo (MD) sa považuje za ŠM alebo ŠMD, ktorá(é) je (sú) vyhotovená(é) v **štátnom záujme**, z čoho vyplýva, že musí pokrývať súvislo celé štátne územie a že jeho vytvorením, vydaním a obnovením bol poverený štátny orgán. Najvoľnejším kritériom je **štátny záujem**, pretože na prvý pohľad neevokuje žiadne objektívne znaky. Ak sa pokúsime tieto znaky hľadať zistíme, že je neakceptovateľné také vysvetlenie, podľa ktorého o štátny záujem pôjde vždy vtedy, ak vydaná M alebo MD pokrýva súvislo celé štátne územie, vyhotovená(é) bola(o) podľa jednotných zásad a jej

(Jeho) vydavateľom je štátny orgán. Týmto podmienkam môže vyhovovať akákoľvek bežná mapa, pretože pôsobnosť štátnych orgánov pri vydávaní kartografických diel nie je zákonom [3] obmedzená.

Štátny záujem by sa mal predovšetkým prejavovať v obsahu ŠM, resp. ŠMD. Podľa definície ŠMD v [1] dá sa usúdiť, že by malo byť povinnosťou štátneho orgánu - budúceho vydavateľa - aby stanovil taký obsah M, resp. MD, ktorý by štátna správa i ďalší adresní užívatelia akceptovali. Adekvátny postup sa zvolil pri koncipovaní súboru bývalých základných máp ČSSR v mierkach 1:10 000 až 1:200 000 v rokoch 1969-1970, neskôr v r. 1977 pri koncipovaní obsahu súboru máp miest SR 1:10 000 a tiež v r. 1985 pri prepracovaní obsahu administratívnych máp SR 1:200 000, pretože vydavateľom navrhovaný obsah sa podrobil rozsiahlemu medzirezortnému pripomienkovaniu a výsledný obsah sa ustálil ako konsenzus všetkých relevantných budúcich užívateľov mapových súborov.

Zákon [3] delí ŠMD na základné a tematické s tým, že zároveň vymedzuje kompetencie vybraných odvetvových ústredných orgánov štátnej správy pri tvorbe, aktualizácii a vydávaní niektorých druhov ŠMD. Zo zákona [3] teda vyplýva, že:

- Úradu geodézie, kartografie a katastra SR prináleží definovať štátny záujem pre skupinu ZŠMD,

- Ministerstvu dopravy, pôšt a telekomunikácií SR prináleží definovať štátny záujem pri vydávaní TŠMD z oblasti cestnej, železničnej, leteckej a vodnej dopravy a z oblasti spojov,

- Ministerstvu pôdohospodárstva SR prináleží definovať štátny záujem pri vydávaní TŠMD z oblasti vodohospodárstva a lesného hospodárstva,

- Ministerstvu životného prostredia SR prináleží definovať štátny záujem pri vydávaní TŠMD z oblasti geológie, základných sídelných jednotiek a životného prostredia.

Možno ponechať stranou problém, či taxatívne vymenovaný okruh TŠMD a kompetentných ústredných orgánov štátnej správy je vyčerpávajúci. Užitočnejšie je zamerať sa na hľadanie čo najobjektívnejších kritérií na vymedzenie **štátneho záujmu**.

Súčasný trend v transformácii legislatívy prináša nové právne úpravy aj do oblastí, ktoré sú riadené spomínanými ústrednými orgánmi. Ako príklad možno uviesť zákon NR SR č. 287/1994 Z.z. o ochrane prírody a krajiny, ktorý okrem iného jednoznačne určuje kategórie chránených území s presným vymedzením stupňa ochrany prírody a obmedzenia spoločenských aktivít na tom-ktorom chránenom území. Ide teda o zákonom formulovaný štátny záujem s vysokou mierou objektivity, ktorý sa môže graficky interpretovať ako TŠMD. Dalším krokom by mala byť dohoda vydavateľa TŠMD s vydavateľom vhodného ZŠMD, v rámci ktorej by sa okrem parametrov mapového podkladu mala stanoviť aj miera zovšeobecnenia príslušných tematických prvkov a to tak, aby sa zabezpečila logická (semantická) väzba v grafickom vyjadrení základného a tematického obsahu. Z dostupných informácií je známe, že do legislatívneho procesu sa už zahrnuli zákony o dráhach, o pozemných komunikáciách, o vodách, ktoré s najväčšou pravdepodobnosťou vymedzia predmet záujmu a tak poskytnú základný rámec na definovanie objektívnych kritérií obsahu TŠMD.

Záver

Na základe výsledkov analýzy by mohli definície ZŠM (ZŠMD) a TŠM (TŠMD) znieť takto:

Základá štátna mapa (základné štátne mapové dielo) - mapa (mapové dielo) súvislo zobrazujúca(e) štátne územie so základným všeobecne použiteľným obsahom, vyhotovená(é) v štátnom záujme podľa jednotných zásad, vydavateľom ktorej (ktorého) je orgán štátnej správy.

Tematická štátna mapa (tematické štátne mapové dielo) - mapa (mapové dielo) súvislo zobrazujúca(e) štátne územie s tematickým obsahom prírodných, sociálno-ekono-

mických a technických objektov, javov alebo vzťahov, vyhotovená(é) v štátnom záujme podľa jednotných zásad, spravidla na podklade základného štátneho mapového diela, vydavateľom ktorej (ktorého) je orgán štátnej správy.

Formulované definície ZŠM (ZŠMD) a TŠM (TŠMD) obsahujú všetky relevantné pojmové znaky, na základe ktorých sa môžu jednoznačne vyčleniť z celej pestrej plejády máp a mapových diel.

LITERATÚRA

[1] STN 73 0401 Terminológia v geodézii a kartografii, 1989.

[2] Zákon č. 46/1971 Zb. o geodézii a kartografii.

[3] Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 215/1995 Z.z. o geodézii a kartografii.

S u m m a r y

To the definition of term "state map series"

The term "state map series" pertains to basic notions in the field of geodesy and cartography. Nevertheless, it is not defined in a uniform way neither in the national terminological standard nor in the geodesy and cartography laws of 1971 (original law) and/or 1995 (new law).

Notional features are being specified, namely:

- a) national interest
- b) state agency's interference,
- c) state territory,
- d) uniform policy.

By the new geodesy and cartography law concerning state map series are divided into basic and thematic ones. At the same time competency of selected central government bodies of state administration is established by the above law as well, concerning the making, updating, publishing and documentation of basic state map series and some thematic state map series, particularly from the fields of transport and communications, agriculture, water supplies management and forestry, geology, basic units of settlement and environment. The task of the relevant ministries consists in defining national interest in the field governed by them, which can be realized by means of the corresponding laws within the framework of legislation transformed as a whole.

New definitions of basic state map, basic state map series, thematic state map and thematic state series are being proposed so as to contain all four notional features.

Lektoroval:

Doc. Ing. Milan Hájek, CSc.,

Stavebná fakulta STU,

Bratislava